

EL  
PROTAGONIS-  
TA DE LA  
NOVEL·LA  
S'ESPECIALITZA A FER  
MÀSCARES.  
LES FILMS DU LOSANGE



## Ontogènia de la superfície

JOAN  
GARÍ

Hi ha dues classes d'escriptors: els ambiciosos i els dolents. Stefan Chwin pertany, sens dubte, a la primera categoria. Només així s'entén que, en la seua darrera novel·la, *El valle de la alegría*, haja imaginat un personatge que recorre l'etapa més convulsa de la història d'Europa durant el segle XX desenvolupant un ofici molt peculiar: maquillador.

Erich Stamelmann, el protagonista en qüestió, és originari de Gdansk, la ciutat costanera de Polònia que els alemanys anomenen

Danzig. Aquesta és també la procedència de Stefan Chwin, per si cal dir-ho: hi va néixer l'any 1949. La ciutat ha jugat un paper històric que és ben conegut. La "vall de l'alegria" a què fa referència el títol és precisament un enclavament de la zona, anomenat Freudental pels alemanys. Allí localitza el mateix Stamelmann el seu origen mític (diu que va sorgir de l'interior d'un gran pedrot), perquè és obvi que un personatge que estarà oportunament en tots els escenaris importants de la història europea no podia ser un mortal vulgar.

El vell Rasermann ensenya al jove Erich l'ofici de maquillador, es-



EL VALLE DE LA ALEGRIA  
STEFAN CHWIN  
ACANTILADO  
TRAD. ANNA RUBIÓ I  
JERZY SLAWOMIRSKI  
550 PÀG./29 €

pecialitzant-lo en màscares permanents per a actrius de teatre. No l'ensinistra només en una tècnica concreta, però, sinó que l'imbueix d'una filosofia definitiva: "No hi ha profunditat, només superfície". Amb aquest bagatge Erich Stamelmann ja està preparat per a anar pel món. En mig segle convuls es dedicarà a canviar el rostre de les persones, modificant així subtilment la seua ànima. Molt aviat s'adona que la nostra civilització es basa en el fet que cada persona posseeix una sola cara, d'aquí que la possibilitat d'alterar-la tinga el poder de proveir un poder immens. I aquest poder Erich Stamelmann

(que anirà modificant el seu nom tal com adapta el seu ofici a les diverses circumstàncies i països) l'utilitza en les ocasions més variades i insospitades. Tan aviat el sorprendem convertint una fosca actriu en la Marlene Dietrich de *L'àngel blau* de Josef von Sternberg (maquillatge, simplement maquillatge) com no té inconvenient a fer de forense per als nazis, adobant plàsticament el cadàver d'un dels seus caiguts. És el signe de l'època el que s'imposa, per això Stamelmann acaba maquillant el mateix Hitler al seu refugi del Berhof (després d'una aventura amb Leni Riefenstahl) perquè puga participar al *Parteitag* de Nuremberg.

Obviament, hem de suspendre la temptació de posar en entredit les condicions de versemblança d'un relat com aquest. Aquestes condicions es basen en la força de l'estil (poderós, detallista, amb ràfegues d'intensitat poètica) i en el contracte de faula que l'autor ens proposa. Només així podem acceptar que el protagonista, després de la seua peripècia nazi, acabe a Auschwitz pel delictes d'ajudar a escapar a Suïssa un grapat de jueus polonesos. Allí l'obliguen a dissenyar, amb escuma de cautxú (la seua ferramenta de treball habitual), els rostres de la descendència hipotètica d'homes i dones que emparella a partir de fotografies per a millorar la raça ària. Al *lager*, però, retroba Anna, un antic amor, i tots dos se n'escapen. Següent estació: el front rus, on participa en la lluita a Stalingrad (sempre oferint els seus inestimables serveis, ara amb els cadàvers) i acaba presoner a la Lubianka. Al final, després d'haver atès el mateix Ióssif Stalin i fins i tot embalsamar-lo, torna a Polònia, on fa primer d'espia dels russos i després participa en les primeres revoltes sindicals antisoviètiques que tenen lloc a la ciutat de Gdansk.

Es clou així un relat sorprenent, certament original i inequívocament ambiciós, eficaçment traduït al castellà per Anna Rubió i Jerzy Slawomirski. ♦♦

## Bons materials sociopolítics desaprofitats

PERE  
ANTONI  
PONS

Intentem distingir entre el *thriller* polític i la novel·la negra, tot i sabent que la frontera entre un subgènere i l'altre ha estat transgredida sovint i ja està més que difuminada. És, sobretot, una diferència de mirada. Mentre que el *thriller* polític consisteix en una trama d'intriga ambientada en les bambolines del gran poder i protagonitzada per una persona normal i corrent, la qual a poc a poc va perdent la seua innocència de ciutadà per culpa dels espantosos secrets que va descobrint i destapant, la novel·la negra ofereix, a través de la mirada experta del seu protagonista –sovint un detectiu o un policia desenganyat–, una exploració crítica de la corrompuda societat en què transcorre. Un dels problemes

de *La noia d'Aberdeen*, de l'excel·lent periodista Quim Aranda, és que navega, sense rumb, entre les aigües dels dos subgèneres.

La novel·la transcorre durant les setmanes i dies previs a la celebració de la Via Catalana cap a la Independència de l'11 de setembre del 2013, i comença amb l'assassinat del professor Paul McEwan, un politòleg escocès expert en el tema de les nacions sense estat. Suposadament, la Generalitat de Catalunya l'havia convidat a anar a Barcelona per preparar uns importants treballs que, ara, han desaparegut. La història es complica quan els bàndols sobiranista i unionista confien a treure rèdits polítics del crim, mentre el context és cada cop més encès a causa de la imminent Diada.

És evident que, sobre el paper, els materials amb què està feta la novel·la tenen molt d'atractiu. Ara



LA NOIA D'ABERDEEN  
QUIM ARANDA  
LAMAGRANA  
286 PÀG./17 €

bé: qui llegeixi *La noia d'Aberdeen* per trobar una dramatització del procés sobiranista –o del conflicte Catalunya-Espanya– en clau de *thriller* polític o de novel·la negra quedarà decebut. La galeria de personatges inclou des de representants del catalanisme –polítics de la Generalitat, un advocat– fins a un grup d'agents del CNI en plena operació antiindependentista, però el lector té la impressió que res no canviaria substancialment si el context de la novel·la fos un altre. Com si l'autor hagués fet servir la realitat sociopolítica catalana d'una manera decorativa. Només.

Per si això no fos prou, l'autor opta per sacrificar la complexitat plena de matisos del tema i reduir-ho tot a les desencantades valoracions –ideològiques, ètiques– del detectiu Manuel Latorre, protagonista i responsable de la investigació del crim. El problema no és que Lator-

re adopti una actitud d'escepticisme equidistant i fatalista, sinó que el món (confús i desesperançador) per on transita i els personatges (cínic i interessats) amb qui es relaciona li confirmen en tot moment l'encert de la seva actitud. Un parell d'idealistes –un de cada bàndol– li haurien fet bé, a la novel·la.

Narrativament, *La noia d'Aberdeen* és poc engrescadora. La investigació del cas, columna vertebral obligada de totes les històries del subgènere, no atrapa ni estira, entre altres raons perquè és aparçada amb massa freqüència, sovint per emprendre excursions cap al passat familiar de Latorre i d'un tinent coronel del CNI, les quals només tenen la funció d'il·lustrar diverses formes de mestissatge emocional i identitari. La prosa, sense nervi, i l'estructura, dispersa, fan que la novel·la sigui feixuga. Fatalment estàtica. ♦♦